

מומחה להנדסת אנוש

פרופ' יואל נורמן, פסיכולוג קוגניטיבי

(1936-2013)

בהמשך היה נורמן מראשוני החוג לפסיכולוגיה באוניברסיטת חיפה. כחבר סגל מאז 1969 תרם רבות לכניית החוג בתחילת דרכו. עם שותפיו הבולטים למחקר נמנים, לצד כהנא-מן, חתני פרס ישראל פרופ' אשר קודיאט ופרופ' רוד נבו.

נורמן היה חוקר בתחומי הפסיכולוגיה והארגונומיה (הנדסת אנוש) באוניברסיטת חיפה. עד שהתגלה כי לקה בסרטן, באוקטובר שעבר, עסק באופן פעיל במחקר והורדך צוות חוקרים במכון לעיבוד מידע וקבלת החלטות באוניברסיטה. מחקריו עוסקים בתפישה חזונית ובהנרסת אנוש, בניסיון להבין איך המוח מעבד את הגירויים החושיים המועברים מהעין ולשפר תכנון מערכות, ביטחוניות ואזרחיות.

מחקרים יישומיים בהנחייתו כתחום האזרחי חי בחנו, בין היתר, עייפות חזונית כתוצאה של צפייה בצגי מחשב, שיפור הניווט באינטרנט, פיתוח שיטות לשיפור הממשק בין האדם לצג, השפעת שלטי חוצות על ביצועי נהגים, השפעת מצלמות מהירות גליונות וסמויות על מהירות הנהיגה. אחד ממחקריו, שפורסם לפני שנה, גילה התנהגות מפתיעה: מצלמות אכיפה גליונות מעלות רווקא את מהירות הנסיעה. את ההתנהגות הסביד במה שכינה "נהיגת קנגורו" - האטה חריפה לפני המצלמה והאצה אחריה. "השימוש במצלמות גליונות למטרת הפחתת מהירות הנסיעה אינו יעיל. במציאות של היום גם מצלמות סמויות אינן בהכרח באמת סמויות, שכן כיום קיימים אמצעי חישה שונים המתקנים במכוניות ומרווחים לנהג על מיקומי המצלמות", צוין במחקר.

רבים ממחקריו עסקו בנושאים ביטחוניים שאינם מותרים לפרסום. נורמן הותיר אחריו אשה, שתי בנות וארבע נכדות.

בסקס ברית המילה של יואל נורמן נכחו נתן אלתרמן, לאה גולדברג ואברהם שלונסקי, שהיה הסגן. השלושה היו חברים של אביו, יצחק נורמן, שהיה סופר, עורך ואיש רוח. יצחק עלה ארצה מרוסיה והיה חבר ב"חבורת יח"ד" - החבורה הספרותית שפעלה בתל אביב בשנים 1926-1939 וכללה סופרים, משוררים ואינטלקטואלים, שנהגו לשבת בבתי הקפה של תל אביב הקטנה.

"פרנסה היתה בקושי לכל החבורה הזאת, אך הם נהנו מהיותם ביחה מתוכחים, שותים ועליונים", סיפרה גבי, רעייתו של יואל. ג'ין, אמו של יואל, הגיעה לישראל כתיירת מארצות הברית. "למרות שהיתה נטע זר בחבורה הרוברת עברית רהוטה ומשתעשעת במשחקי חידודי לשון עבריים, מצאו השניים אחר את השני והתחתנו", סיפרה גבי. בארץ היתה ר"ד ג'ין נורמן מוותיקות המודות לאנגלית בגימנסיה הרצליה ובסמינר ליינסקי.

כשהיה בן ארבע, לאחר פרוץ מלחמת העולם השנייה, עבר נורמן לארה"ב. הוא הפליג לשם באונייה עם אמו ואחותו הקטנה כדי לתבוד לאביו, שמצא שם עבודה בגיוס כספים למימון פעילויות תרבות בארץ. ההפלגה היתה מסוכנת עקב נוכחות של צוללות גרמניות בים התיכון. השיט, שארך שלושה שבועות, עבר בתעלת סואץ ומסביב לאפריקה. כשהיה בן 10 שבה המשפחה ארצה. נורמן למד בתיכון עירוני א' בתל אביב. כשהיה בן 15 נסעה המשפחה לגניו יודק, ושם סיים את לימודיו.

כששב לארץ התגייס לצה"ל ושובץ במ"ד רוד מחקר וסטטיסטיקה. בשירותו פגש את אשתו לעתיד. לאחר השירות למד פסיכולוגיה באוניברסיטה העברית ועבד כאסיסטנט של מרצה צעיר, דני כהנמן, שהיה גם המודרך לדוקטורט שלו ולימים חתן פרס נובל בכלכלה.